

סוללים דרן

בונים חירות תודעתית

חוברת מאמרים

תוכן עניינים

<u>4</u>	<u>מרחבים 'ניטרליים' ככלים פוליטיים</u>	<u>1</u>
<u>7</u>	<u>"ושבו בנים לגבולם"</u>	<u>2</u>
<u>9</u>	<u>דת הפרוגרס – חלק ב'</u>	<u>3</u>
<u>12</u>	<u>בין גבורת האחריות לנחמת ההתמסכנות</u>	<u>4</u>

מי אנחנו?

'סוללים דרך' הינו מיזם העוסק בתודעה והסברה שהחל לפני מספר שנים לאור הצורך להבין את המתרחש במרחב הציבורי באופן ענייני, ללא משוא פנים ומתוך שיח בוגר ומקצועי.

לאט לאט הצטרפו למיזם אנשים רבים, עד שכיום הקהילה הגיעה לכ-17 אלף חברים (!) שמקבלים מאמר בכל יום.

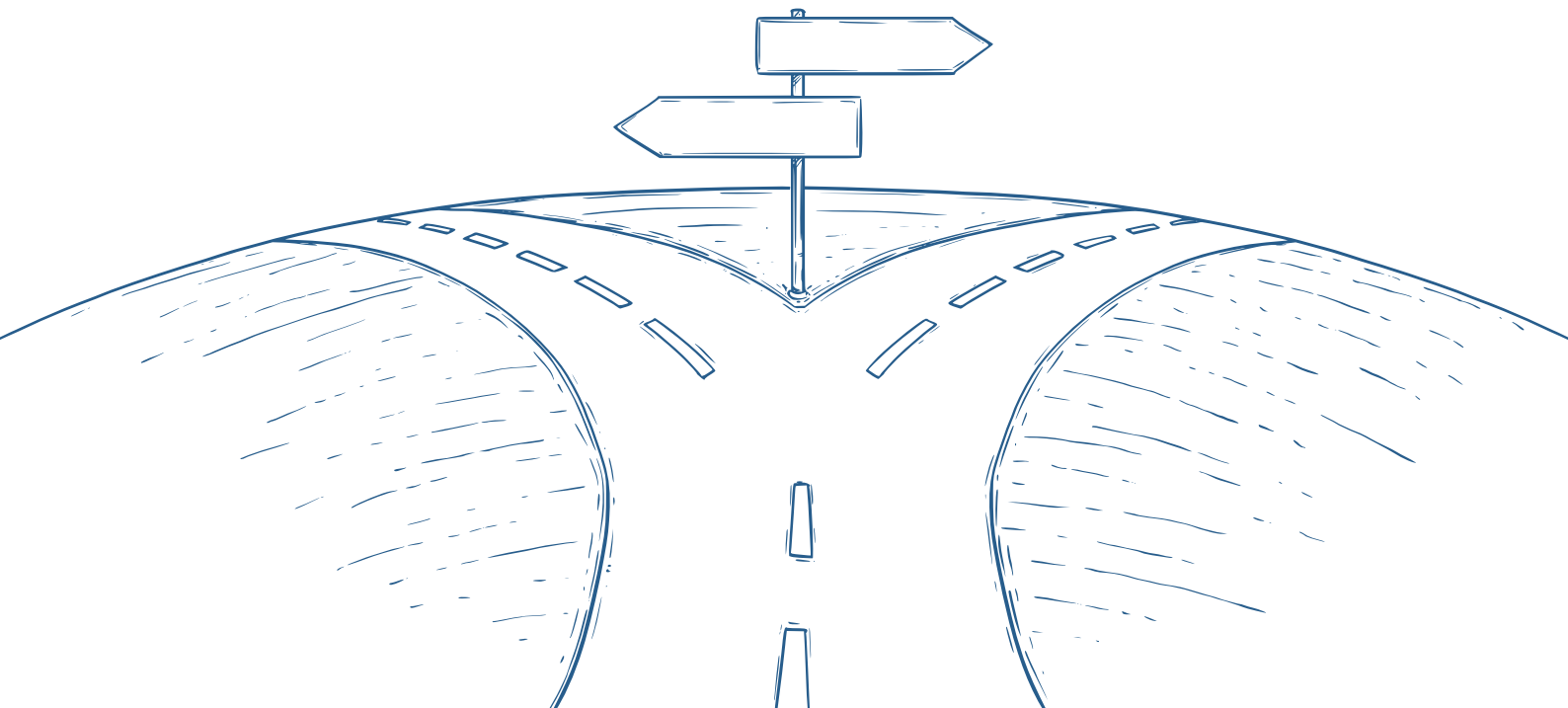
ב'סוללים דרך' אנו נוהגים לומר ש'אין לך דבר פרקטי יותר מתיאוריה טובה'.

כלומר, המיזם מאפשר לתחושות האינטואיטיביות הפשוטות של רבים, לעבור מתחושות בטן להמשגה ברורה ולתודעה סדורה. רק אדם בזה הופך להיות 'אקטיביסט' מדויק הפועל בהתאם לרוח לאומית, ציונית ויהודית.

אנו משתדלים לסקל את אבני הנגף מנהר החיים הישראליים על מנת לסייע בענווה לספינה הלאומית לנוע בבטחה ובגאון.

תגובות: ooffice@solelim-derech.co.il

להפצת החוברת: דניאל 052-757-5290

מרחבים 'ניטרליים' ככלים פוליטיים

בן יעקב סבו

א. תעתוע הניטרליות והאובייקטיביות

"היום הכל פוליטי. יש ערוצי שמאל וערוצי ימין. אני מתגעגע לפעם, אז לא היו ערוצים פוליטיים. היה לנו ערוץ יחיד שידענו שהוא אומר אמת. נשים שרו בטקסים בצבא ואף אחד לא עשה מזה עניין. הכל היה ניטרלי יותר"...

ברוח הדברים הללו שמעתי לאחרונה דוברים רבים, המזוהים לכאורה עם המחנה הלאומי ונופלים במלכודת תפיסתית המכונה 'מיתוס הניטרליות'. הם לא מבינים שההבדל בין העבר להווה אינו בכך שהפוליטיקה חדרה למרחב, אלא בכך שהיום המסיכה הוסרה.

הבדלים בתפיסת המציאות ('פוליטיקה') תמיד היו ותמיד יהיו, ועכשיו תורנו לרתום אותם לטובת נצח ישראל.

ב. הכל פרדיגמה: אין עין ללא משקפיים

התפיסה האנושית אינה מצלמה אובייקטיבית, אלא היא תלויית פרדיגמה (תבנית חשיבה). כאשר אדם במדינת ישראל רואה כלי קרמיקה קעור, הוא יחשוב על "קפה הפוך". ביפן, אותו כלי בדיוק יזוהה מיד עם מרק מיסו, ובמדינה נחשלת הוא ייתפס ככלי לקיבוץ נדבות. החפץ הוא אותו חפץ, אך המשמעות נוצקת אליו דרך התרבות והתודעה של הצופה.

השקר של הפוסט-מודרניזם איננו בכך שהוא טוען שהתפיסה של היחיד היא יחסית, אלא בכך שהוא מנתק את היחיד מהקשר של הכלל ומהמסורת, וכך מפרק את מושגי הטוב והרע. הדבר מוביל תמיד לחיפוש אחר מנגנון כוחני וסמכותני שיעשה סדר בעולם המפורק תודעתית שהשאיר הפוסט-מודרניסט אחריו, וכפה על האנושות את מושגי הטוב והרע באצטלה של אנשי מנגנון 'נאורים', 'יודעי כל' ו'אובייקטיביים'.

ג. רפואה פוליטית: המקרה של נגיף הפוליו

כשמבינים זאת, מתנפצת היומרה של רודפי השררה להציג עצמם כאובייקטיביים. אפילו תחומים שנראים לנו כ'מדע טהור', כמו רפואה, אינם חסינים. הממצאים האמפיריים לעולם יפורשו דרך הפריזמה של החוקר וישמשו לצרכיו לפי תפיסות עולמו. קצתם במודע, באמצעות שקר ומרמה, קצתם שלא במודע באמצעות פרשנות בלתי נמנעת של המציאות. ראינו זאת בשיאה של המלחמה: תחת השפעת תפיסת עולם פרוגרסיבית, המבקשת לצייר את ממשלת הרוב היהודי ככישלון מוסרי, אימץ הממסד

”
הבדלים
בתפיסת
המציאות
(‘פוליטיקה’
ה’) תמיד
היו ותמיד
יהיו,
ועכשיו
תורנו
לרתום
אותם
לטובת
נצח
ישראל

”
**ה'לא מודע' הפוליטי
מסוכן יותר מהשקר
המודע, משום שהוא
צובע את המציאות כולה
בצבעים של עוינות
לקיום הלאומי שלנו תחת
אצטלה של 'דאגה
הומניטרית'**

הרפואי הישראלי ללא בדיקה את נרטיב הבריאות של חמאס. ההצהרות על 'מגיפת פוליו ילדים
חמורה' בעזה נועדו לעצור את התמרון הצבאי ולכבול את ידי צה"ל, והממסד הרפואי והצבאי
כפו על ישראל להשהות את המלחמה.

חיילים חוסנו, תוך פגיעה בבריאותם, **למען ילדי עזה**, נגד מחלה שילדי עזה היו מחוסנים אליה
כבר קודם לכן. כמו כן, אושר במיוחד להביא לארץ חיסון נסיוני תוצרת אינדונזיה, העלול
להוות סכנה לציבור שכן הוא כולל בתוכו נגיף חי, וזאת מכיוון שבכירי ארגון הבריאות העולמי
מקיימים קשרים עסקיים אישיים עם בעלי חברת התרופות האינדונזית הנ"ל, שהרוויחה הון
דמיוני מהמהלך - על גבם של חיילי צה"ל, של החטופים ושל התמרון עצמו.

ארה"ב וארגנטינה כבר הבינו את הצביעות וקידמו פרישה מהארגון.
ואצלנו? הטענות של חמאס היו שקריות לחלוטין, אך פרדיגמות החשיבה של ממסד הפקידות
הישראלי היו פשוט מוכוונות לליקוט כל בדל ראיה ותירוץ לטובת כשלון המלחמה והכפשת
שמה של הקואליציה, שלתפיסתם מהווה סכנה קיומית. **ה'לא מודע' הפוליטי מסוכן יותר
מהשקר המודע, משום שהוא צובע את המציאות כולה בצבעים של עוינות לקיום הלאומי שלנו
תחת אצטלה של 'דאגה הומניטרית'.**

מי שלא מבין כמה עמוק חדרו פרדיגמות עומק אנטי-ישראליות אצל בכירי הפקידות בישראל,
לעולם לא יבין מה הוא דיפ-סטייט, ולכן תהיה לו הסתכלות שטחית מאוד על הפוליטיקה.

ד. ספרייה לאומית או מסגד של חיקוי?

מתוך אותו עיוורון בדיוק החליטו מקימי הספרייה הלאומית לבנות בתוכה מסגד. איך ניתן
להבין איוולת כזו? האסלאם, במהותו התאולוגית, הרי מבוסס על גנבת זהותו של עם ישראל,
זהותו ובשורתו. **הקוראן כתוב כולו כפירוש מחודש לתורה, למדרשים ולהלכות של תורת
ישראל, והוא ניסיון לשכתב את שורשינו ולטעון שעם ישראל עיוות את דבר האל.**

מה חייב לעשות החיקוי ברגע שהמקור חי, קיים ועומד על רגליו?
לא צריך לפרט. ראינו מעט מזה ב-7.10.

כשמקימים בית תפילה כזה בלב 'היכל הספר' של הלאום היהודי, זו אינה
סובלנות - זו התבטלות.

ובאמת, איך זה שמקום כל כך חביב, שקט ונחמד כמו ספרייה, ועוד
הלאומית, מבצר זהותנו, מקדם בית תפילה שמטרתו התאולוגית השמדת
ישראל?

פשוט, כי אין דבר כזה להיות ניטרלי. או שאתה של ישראל, או שלא.
מי שחושב שהוא נאור, ניטרלי ואובייקטיבי, המדבר בשם 'זכויות הפרט
של כל אדם להתפלל על פי דתו', הוא רק שרלטן המבשל שלא בידיעתו את
התשתית הרוחנית למלחמה הבאה שנצטרך להתמודד איתה.

ה. השאלה המנצחת: "אתם של ישראל?"

הגיעה העת לנפץ את פסל הניטרליות. אין אדם ניטרלי, כי אין אדם ללא
זהות. אין אדם אובייקטיבי, כי אין אדם שיודע הכל. לכן, היסוד היחיד
לסמכות ולמנהיגות הוא השליחות בשם הכלל שבחר בך.

בכל מינוי ציבורי, מפקיד זוטר ועד מנהיג בכיר, עלינו להציב שתי שאלות
פשוטות ומזוקקות:

א. האם העם מינה אותך?

ב. האם אתה של ישראל?

”
מי שחושב
שהוא
נאור,
ניטרלי
ואובייקטיבי
, המדבר
בשם
'זכויות
הפרט של
כל אדם
להתפלל על
פי דתו',
הוא רק
שרלטן
המבשל
שלא
בידיעתו
את
התשתית
הרוחנית
למלחמה
הבאה
שנצטרך
להתמודד
איתה

"ושבו בנים לגבולם"

א. שמחת תורה התשפ"ד הייתה נקודת ציון לאומית מטלטלת, כואבת ומייסרת, אמנם, אך גם מבגרת, פוקחת עיניים עיוורות ומהווה הזדמנות להתחדשות בעל כורחנו.

כמו צמח בטבע, שעל מנת לצמוח ולגדול חייב לעבור תהליך התפרקות, וכמו זחל שעל מנת שיהיה פרפר יפהפה חייב לעבור את שלב הגולם, הנראה כמוות; "אל תיראי תולעת יעקב", נאמר בספר ישעיהו.

ב. חילול השם וביזוי כבודנו הלאומי באותו יום נורא - לעד ייצרב, ככישלון צורב שאסור לנו לטשטשו.

אך הכישלון הזה הצמיח וחדש באומה כוחות חיים, רדומים ופלאיים, שהתפרצו כמו מתוך לוע של הר געש. מתוך מכת חשמל מזעזעת קמה האומה להילחם על קיומה - מלחמה ששלב מרכזי בה הסתיים עתה.

ג. יש משהו משפיל ודוקר באופן מיוחד במציאות בה בנינו שבויים בידי האויב הרצחני.

לאומה, החשה באופן טבעי ערבות הדדית 'כאיש אחד בלב אחד', זהו פצע לאומי פתוח - וודאי לאור העובדה שמציאות זו ניתנת לשינוי בפעולה עצמאית. יארך ככל שיארך ולא משנה המחיר; המחיר אותו יידרש לשלם האויב, כמובן.

ד. השבתו של רן גואילי הי"ד היום סוגרת מעגל מופלא - השבת 255 השבויים. לא פחות. השבת חטופים מתוך גבורת מלחמה.

דווקא על ידי כוחות יבשתיים, על הקרקע, פעולה המבטאת בעוצמה את הגבורה הלאומית הנדרשת: שיטתית, עקבית, ללא ברק וללא יוקרה. רק יזע ודמעות. בעקשנות וללא מורך-לב.

כוחותינו חיפשו יהלום החבוי בתוך הררי אשפה אנושית עצומה. חיפשו ומצאו. וכגודל המאמץ האנושי, כך גודל הסיוע משמים. בגאווה גדולה על הזכות להיות שותף למאמץ. ללא קיצורי דרך וללא פתרונות קסם.

המערך התומך כולו, טכנולוגי ומתוחכם ככל שיהיה, יכול רק לסייע ולאפשר, לא להחליף. ראוי לזכור זאת לקראת הבאות.

ה. בעברנו הלאומי לוותה החזרת שבויים לעיתים בטעם מר. הלב מתמלא שמחה, כמובן, בשובו של השבוי ארצה, אך ההקשר והמחירים הכבדים העיבו על שמחה זו לאור ההבנה שעסקת כניעה נכפתה עלינו. עסקה עליה עוד נשלם ביוקר, חס ושלום, בעתיד.

החזרת בננו האחרון מעזה אינה כזאת!

כוחותינו
חיפשו
יהלום
החבוי
בתוך הררי
אשפה
אנושית
עצומה.
חיפשו
ומצאו.
וכגודל
המאמץ
האנושי, כך
גודל הסיוע
משמים.
בגאווה
גדולה על
הזכות
להיות
שותף
למאמץ.
ללא קיצורי
דרך וללא
פתרונות
קסם

”
**כעת מצפה לנו מאבק
עיקש ורציני לא פחות.
מאבק להשלמת יעדי
המלחמה עד תום. ראוי
לתת אשראי למקבלי
ההחלטות אך עלינו
לזכור שהמשימה מוטלת
עלינו בלבד, ובידינו
להשלימה**

חזרתו של גיבור ישראל רן גואילי הי"ד הביתה, לקבר ישראל, מבטאת בהקשר הרחב 'מוסיקה' לאומית אחרת לחלוטין:

לא מפסיקים עד שמסיימים. בעצמנו בלבד, בנחישות, בגבורה ובגב זקוף. ובמילותיה של טלי גואילי, אמו הגיבורה של רן הי"ד: "סגרנו מעגל, הוא סוף סוף בא הביתה, לא מאמינים. מצאו אותו שלם לבוש במדים שלו. זה דבר מדהים. הגאווה שלנו יותר חזקה מהעצב".

ו. בעת הזאת כל אדם הבריא בנפשו חש צורך עמוק להודות לכל העוסקים במלאכה. לריבונו של עולם ולשליחיו. לממשלה ולעומד בראשה, למקבלי ההחלטות ולמבצעים הרבים. בחזית ובעורף, בקדמת שדה הקרב ומאחוריו. לפצועים ולמשפחות השכולות היקרות.
לכל מי שפעל וממשיך לפעול למען חיזוק האומה בעת הזאת - ראוי להצדיע.

ז. תם אך לא נשלם.

כעת מצפה לנו מאבק עיקש ורציני לא פחות.

מאבק להשלמת יעדי המלחמה עד תום. ראוי לתת אשראי למקבלי ההחלטות אך עלינו לזכור שהמשימה מוטלת עלינו בלבד, ובידינו להשלימה. זה לא יהיה קל, אך יהיה זה הכרחי.
ננצור את הרוח הגדולה של משפחת גואילי.

עמידה בהצלחה במשימות שלפנינו תלויה רבות בתודעה מזוקקת.

משמיים יצא, שדווקא עם הרוח הזו נחתם הפרק הזה לקראת הבאות. יכול נוכל להם, בע"ה.

דת הפרוגרס - חלק ב'

איתי אסמן

בעקבות המאמר הראשון נשאלנו שאלות רבות. כדי לענות עליהן נכתב מאמר-המשך זה.

שאלה:

"קראתי את המאמר שלך על 'דת הפרוגרס', ונותרתי עם שאלה מהותית: **מהו השורש של האגינדה הזו?** מתוך אלו תהליכים היסטוריים או רעיוניים היא נוצרה, ולאן היא שואפת להוביל את האנושות?"

תשובה:

כדי להבין את 'דת הפרוגרס', יש להבין את הרקע שבמסגרתו היא צמחה. התפיסה הפרוגרסיבית היא למעשה 'פרי באושים' של התרבות הפוסט-מודרנית, השולטת כיום בעיקר באקדמיה ובתקשורת.

הליבה של האידאולוגיה הפוסט-מודרנית היא **ערעור מוחלט על קיומה של אמת אובייקטיבית.**

אין אמת ואין שקר, אין טוב מוחלט או רע מוחלט; הכל מתנקז למושג החמקמק 'נרטיב'.

על פי התפיסה הזו, המציאות היא סובייקטיבית לחלוטין: "כל אחד והאמת שלו".

כאשר מבטלים את היכולת לשפוט מי צודק ומי טועה על בסיס עובדות או מוסר, השיח עובר מהמהות אל הסגנון.

לא משנה מה אתה אומר, אלא איך אתה אומר: האם זה מתפרש כ'פוגעני' או כ'מכיל'.

כשהאמת נעדרת מהשיח, העיסוק בטפל הופך לעיקר, והרגש הרגעי מחליף את השכל הישר.

הייאוש הזה מחתירה לאמת לא הנץ בחלל ריק. הוא תוצר של אידאולוגיות שקדמו לו - מהנצרות, ששינתה את היחס לחוק האלוקי, דרך תנועת הנאורות שהעמידה את שכל האדם במרכז במקום האל, ועד התנועה הרומנטית שקידשה ומקדשת את הרגש. כל אחת מהמגמות האלו כרסמה בהדרגה בדבקות במסורת ובמוסר המוחלט. אין כאן כוונת מכוון של אדם אחד או קבוצת אנשים בודדים, אלא זהו תוצר תרבותי של תהליכים בני מאות שנים.

התוצאה הסופית היא עולם שבו המוח האנושי משול לפלסטלינה - חומר גלם חסר צורה ביד היוצר, שניתן ללוש אותו בכל דרך וכיוון.

כשאין אמת, כל תחושת בטן הופכת לזהות מגדרית, וכל גחמה מחשבתית הופכת לאידאולוגיה מחייבת.

שאיפת העומק של התרבות הפרוגרסיבית היא אחת: פירוק. פירוק הזהות הדתית, הלאומית, המשפחתית והמינית, עד למצב של תוהו ובוהו בתפיסת הזהות האנושית.

שאלה:

"אולי אנחנו מחמירים מדי? אולי פירוק הזהויות והגישה הפוסט-מודרנית דווקא מובילים את העולם למקום טוב יותר, מקבל ומכיל יותר?"

כאשר מבטלים את היכולת לשפוט מי צודק ומי טועה על בסיס עובדות או מוסר, השיח עובר מהמהות אל הסגנון. לא משנה מה אתה אומר, אלא איך אתה אומר: האם זה מתפרש כ'פוגעני' או כ'מכיל'?

”
**הניסיון הכפייתי
 לחפש את הטוב בכל
 תופעה שלילית נובע
 לעיתים מנאיביות
 קיצונית הגובלת
 בניתוק מהמציאות, או
 לחילופין מחוסר
 יכולת להכיל מורכבות**

תשובה:

זוהי טענה נפוצה, אך היא לוקה בעיוורון מסוכן. "אין לדיין אלא מה שענינו רואות". האם מלחמות מיטיבות עם האנושות? האם כאוס מביא לשגשוג? נדרשת יכולת בסיסית של הבחנה - 'הבדלה'.

הניסיון הכפייתי לחפש את הטוב בכל תופעה שלילית נובע לעיתים מנאיביות קיצונית הגובלת בניתוק מהמציאות, או לחילופין מחוסר יכולת להכיל מורכבות.

האם אדם שפוי יאכל רעל רק כדי לברר את טיב הויטמינים המועטים שאולי קיימים בו? האם ניתן דרור לכל יצר חייתי רק משום שבסיסו יש ניצוץ של חיות? במעגל החיים הפרטיים אנו מבינים היטב את הצורך בכיבוש היצר ובהצבת גבולות.

מדוע, אם כן, אנו מאבדים את כושר השיפוט כשהדבר נוגע למעגל הרחב יותר של תרבות?

הטענה בדבר "64 מגדרים" אינה 'התקדמות' אלא אובדן דרך.

פירוק התא המשפחתי אינו 'שחרור' אלא חורבן היסוד הקיומי של החברה.

אובדן היכולת להבדיל בין טוב לרע הוא האסון הגדול ביותר לנפש האדם; זה, כפשוטו, 'איבוד הדעת'.

היהדות מלמדת אותנו שהעולם נברא על ידי הבדלות: בין אור לחושך, בין טוב לרע, בין יום השביעי לששת ימי המעשה.

ההבדלה אינה דיכוי - היא השלמה. היא זו שמאפשרת לכל כוח להתגלם בייחודיות, וליצור הרמוניה משלימה בין זכר לנקבה, בין יום וליל, בין קודש לחול.

תנועת הפרוגרס (תפיסת החיים בפועל הנובעת מהתפיסה הפוסט-מודרנית) מבקשת למחוק את ההבדלות, ולחזור לתוהו.

מי שמבקש "ללקט ניצוצות" מהפרוגרס בטרם למד להבחין בין ימינו לשמאלו, מסתכן בטביעה בים של בלבול.

שאלה:

"אבל האם בסופו של דבר, בראייה כוללת, הכל לא מוביל למקום טוב?"

תשובה:

זו אמירה רומנטית אך לא מדויקת עובדתית. **המציאות מראה לנו שישנם כוחות הרסניים**. בפיזיקה, החוק השני של התרמודינמיקה מלמד שבמערכת סגורה, האנטרופיה (אי-הסדר) תמיד גדלה.

הטבע, ללא יד מכוונת ומשמרת, שואף לאי-סדר, לריקבון ולבלאי. חדר מסודר מתבלגן מעצמו, אך חדר מבולגן לא מסתדר מעצמו.

הביטו בגוף האדם:

אנו הולכים לשירותים כדי להפריש פסולת. אם "הכל טוב", מדוע לא להשאיר את הפסולת בגוף? התשובה היא זו: **הבריאות תלויה ביכולת לסלק את הרע**. הטוב שבפסולת הוא עצם היכולת להיפרד ממנה.

כשם שיש פסולת ביולוגית, ישנה 'פסולת רעיונית'.

לומר שכל אידאולוגיה היא לגיטימית זה חוסר אחריות.

ישנן תפיסות שמטרתן חורבן, פריקת עול ומוות. כדי לשפוט אידאולוגיה, יש לבחון את פירותיה: האם היא מעודדת ילודה או צמצום? האם היא בונה בתים או מפרקת אותם? האם היא מחזקת את הרוח או משעבדת אותה ליצרים?

שאלה:

"ומה עם דברי הרב קוק זצ"ל, שלימד שצריך לחפש את נקודת האמת בכל דבר וכך השקר נופל מאליו?"

תשובה:

יש הבדל עצום בין תורת הרב קוק לבין סיסמאות שטחיות שגוזרים מדבריו. השימוש במשפט הזה כדי להכשיר כל שרץ אינטלקטואלי הוא סילוף.

ראשית, במאמר "למלחמת הדעות והאמונות", הרב קוק מדגיש שבירור הניצוצות דורש גדלות בתורה והעמקה של שנים.

זה לא עסק לחובבנים.

אדם שלא מילא כרסו בש"ס ופוסקים ובמחשבת ישראל, אין לו את הכלים לבצע את הניתוח העדין הזה בלי להידבק במחלה עצמה.

שנית, הרב קוק היה מודע היטב לרוע ול"רשעה והבערות האנושית" שעיוותו את הנטיות הטבעיות.

הוא לא טען שכל ביטוי של אידאולוגיה הוא טוב, אלא שבשורש העמוק ביותר, לפני שהרעיון התעוות, היה גרעין של רצון לטוב. **התפקיד שלנו אינו לקבל את האידאולוגיה הפרוגרסיבית, אלא להראות כיצד הערכים שהיא מתיימרת לייצג (כמו חמלה או צדק) מופיעים בצורתם המתוקנת והבריאה רק בתוך תורת ישראל**. אנחנו לא לומדים מהם, אלא מחזירים את הטוב השבוי למקורו.

לעיתים מופיעות תפיסות רעות שרק ההתגברות עליהן תבליט את הטוב.

לסיכום:

תת-התרבות הפרוגרסיבית, במתכונתה הנוכחית, היא תרבות המקדמת פירוק וטשטוש גבולות.

תפקידנו בעת הזו הוא להגביר את הדעת ואת הבהירות.

עלינו לחזור ולשנן את אומנות ההבדלה - בין טוב לרע, בין קודש לחול, בין אמת לשקר. רק מתוך עמדה יציבה ומבררת נדע לזהות רעיונות מזינים שמקדמים את האנושות, ונשכיל להשליך לפח האשפה של ההיסטוריה את הפסולת הרעיונית, המאיימת להחריב את עולמנו.

בין גבורת האחריות לנחמת ההתמסכנות

בן יעקב סבו

אחת השאלות הנוקבות המגדירות את הקיום האנושי אינה "מה קרה לי?", אלא "כיצד אני מגיב למה שקרה לי?".

על הציר הזה נע האדם כל חייו:

בין הקוטב של האחריות - תביעה מתמדת להתעלות ולתיקון, לבין הקוטב של ההתמסכנות - המקלט הנוח של חוסר האונים והאשמת האחר.

ישנו קו מחבר בין הנפש הפרטית לבין התרבות הכללית בבחירה בין שתי הגישות הללו.

ההבדל ביניהן איננו רק הבדל נפשי, אלא שורש המחלוקת בין היהדות מצד אחד לבין הנצרות, המרקסיזם והפרוגרסיביות המודרנית מהצד השני.

א. הזירה האישית - פסיכולוגיה של קורבן מול מידת הגבורה

במרחב הנפשי, התמסכנות היא מנגנון הגנה מפתה לכולנו.

כאשר אדם תופס את עצמו כקורבן של נסיבות, ואף אמיתיות, כגון התנהגות הוריו, הטראומות שלו או המזל הרע, הוא זוכה ברווח מיידי:

פטור מאשמה.

אם "העולם עשה לי", הרי שאני לא נדרש לשנות דבר. הקורבן תמיד צודק, ולעולם אינו צריך להתנצל. **אך למחיר הזה יש ריבית כבדה: אובדן המשמעות.**

הקורבן בעצם מפקיד את המפתח לאחריות על חייו בכיסו של מישהו אחר. לעומת זאת, האחריות היא עמדה נפשית תובענית. **היא אינה מתכחשת לכאב ולאתגר, אך היא מסרבת להפוך אותם לזהות.**

ניסח זאת יפה הפסיכיאטר היהודי ויקטור פרנקל, ששרד את התופת הנאצית: "את הכל ניתן לקחת מן האדם, חוץ מאשר דבר אחד: את האחרונה שבחירויות אנוש - לבחור את עמדתו במערכת נסיבות נתונה".

האחריות גורסת, כי גם בתוך הבור העמוק ביותר הסולם נמצא בידיים שלנו.

ב. הזירה הרעיונית - התנגשות הציוויליזציות

כאשר אנו מרחיבים את המבט מהפרט אל הכלל, אנו מגלים כי תרבויות שלמות נחלקו סביב הציר הזה:

1. נצח ישראל: אמונה של חובה ואחריות

האירוע המכונן את רגע התדפקות המוסר על דלתי לבב האדם הוא בשאלה האלוקית המופנית לאדם הראשון: "אֵיכָה?".

זוהי קריאה אלוקית לאחריות. הקב"ה אינו מציע גאולה פלאית המוחקת את המעשים, אלא נתן לנו מצוות. הציווי האלוקי נובע מהיותנו מסוגלים לעמוד במבחן, תוך חמלה ורחמים אך גם מתוך אמון בהיותנו מסוגלים.

ישנו קו מחבר בין

הנפש

הפרטית

לבין

התרבות

הכללית

בבחירה

בין שתי

הגישות

הללו.

ההבדל

ביניהן

איננו רק

הבדל

נפשי, אלא

שורש

המחלוקת

בין

היהדות

מצד אחד

לבין

הנצרות,

המרקסיזם

והפרוגרסי

ביות

המודרנית

מהצד

השני

”
**ככל שאתה מוגדר יותר
כ'קורבן', כך מעמדך
המוסרי גבוה יותר
ודעתך נחשבת יותר.
במקום לקחת אחריות
ולהתמודד עם דעות
שונות, הדרישה היא
שהעולם יתאים את עצמו
לרגשותיו של הפרט**

2. הנצרות: הערצת ההתמסכנות והאדרת הסבל והגאולה החיצונית

הנצרות הכניסה לעולם תפיסה שונה מהותית. במרכזה עומד הקורבן האולטימטיבי - הסובל המושלם.

“ החטא הקדמון: האדם נתפס כפגום מעצם בריאתו, ואין בכוחו לגאול את עצמו על ידי מעשים, אז אין סיבה להתאמץ בכלל.

“ המושיע: הגאולה מגיעה מבחוץ, דרך אמונה במישהו אחר שסבל עבורך. פסיכולוגית, זהו מעבר מאחריות אקטיבית (“מה אני עושה”) להתקרבות פסיבית (“מה עושים לי”). הסבל הופך לאידיאל רוחני, והחלש הוא ה'קדוש' והצודק מעצם חולשתו.

3. המרקסיזם: הקורבנות כמעמד

המרקסיזם לקח את התבנית הנוצרית וחילן אותה:

במקום 'חטא קדמון' יש 'דיכוי מבני'. במקום מאבק בין טוב לרע בנפש, יש מאבק בין מעמדות (מדוכא ומדכא).

“ דטרמיניזם חומרני: האדם אינו מעצב את גורלו; הוא תוצר של המעמד הכלכלי שאליו נולד. אם אתה עני - זה בגלל הקפיטליסט, לא בגלל בחירותיך.

“ הסרת האחריות האישית: הפתרון אינו תיקון המידות האישי, אלא הפיכה אלימה ושינוי השיטה. האשמה תמיד נמצאת במערכת, בחוץ.

4. הפרוגרס: פוליטיקת הזהויות והתמסכנות ככוח

התרבות הפרוגרסיבית העכשווית היא הגלגול המודרני של התהליך הזה. היא יצרה 'סולם דרגות של קורבנות'.

ככל שאתה מוגדר יותר כ'קורבן' (על בסיס גזע, 'מגדר', נטייה וכו'), כך מעמדך המוסרי גבוה יותר ודעתך נחשבת יותר.

במקום לקחת אחריות ולהתמודד עם דעות שונות (חוסן נפשי), הדרישה היא שהעולם יתאים את עצמו לרגשותיו של הפרט.

זוהי התמסכנות שהפכה לכלי נשק פוליטי: "נפגעת, משמע אני צודק, ואתה צריך להיענש".

ג. הבחירה בחיים

תרבות ה'התמסכנות' (מהנצרות ועד הפרוגרס) שואלת "מי אשם בסבל שלי?" ומחפשת את האשם בחוץ (השטן, הבורגנות, הפריבילגיה). לעומתה, תרבות ה'אחריות' (היהדות) שואלת "מה חובתי בעולמי?". ההתמסכנות מעניקה חוס רגעי ותחושת צדק מזויפת, אולם רק האחריות מעניקה משמעות. חיים של אחריות הם חיים של גדילה, שבהם האדם אינו עלה נידף ברוח ההיסטוריה, אלא שותף פעיל בבריאה. המעבר מתודעת קורבן לתודעת שליחות הוא אחד מסודותיו של העם היהודי.

זהו קו פרשת מים תרבותי, ואומה חפצת חיים הולכת ומחדשת את בחירתה בזהותה. את השיעור החשוב הזה, בעת המיוחדת הזאת, מעניקה לנו משפחת גואילי.

”
חיים של
אחריות
הם חיים
של גדילה,
שבהם
האדם אינו
עלה נידף
ברוח
ההיסטורי
ה, אלא
שותף פעיל
בבריאה.
המעבר
מתודעת
קורבן
לתודעת
שליחות
הוא אחד
מסודותיו
של העם
היהודי